

MUZEJ KAO GLOBALNO SELO

Međunarodni simpozij, Lindau, 18.-21. svibnja 2000.

Goranka Kovačić
Muzeji Hrvatskog zagorja
Gornja Stubica

S vake treće godine ICOM-ovi nacionalni komiteti Njemačke, Austrije i Švicarske organiziraju međunarodni simpozij u Lindau o temi odabranoj iz aktualne muzejske problematike. Ovogodišnja tema već u samom naslovu “*Das Museum als Global Village*”, dakle u dvojezičnoj njemačko-engleskoj frazi, aktualizira pitanja identiteta i mjesta u procesu globalizacija na pragu 21. stoljeća. Znakovito, na sam Dan muzeja 18. svibnja na temu *Muzeji za mir i harmoniju u društvu*, u Gradskome muzeju Lindau predstavljen je projekt “*Sarajevo*” u organizaciji tirolskog pokrajinskog muzeja Ferdinandeum iz Innsbrucka, koji zajedno sa Zemaljskim muzejom Bosne i Hercegovine iz Sarajeva organizira međunarodni kongres u travnju 2001. godine. Budući da su oba muzeja, Ferdinandeum iz Innsbrucka 1945. godine, a Zemaljski muzej BiH devedesetih, stradala u destruktiji izazvanoj ratnim sukobima odabrali su za temu kongresa naziv “*Catastrophies and Catastrophy Management in Museums*”. Prvi radni dan kongresa započeo je uvodnim izlaganjima predsjednika triju nacionalnih komiteta organizatora i generalnog sekretara ICOM-a Manusa Brinkmana. Osvrnuvši se na protekli rad simpozija u Lindau, zaključeno je da su teme uvijek pratile aktualne događaje u muzejskoj politici i praksi. Današnji problem pozicije muzeja u globalnom povezivanju također zahtijeva pažljivo promišljanje jer da sve više dolazi do interkulturalnog dijaloga, promijenjenih mogućnosti razvoja kroz nove medije, arhitekturu i muzejsku politiku. Pitanje što ICOM treba učiniti u tom pogledu valja preoblikovati i upitati što članovi ICOM-a trebaju činiti. U svom izlaganju “*Muzej kao medij*” Hans Belting nastojao je muzealcima približiti položaj posjetitelja i njegova očekivanja prilikom posjeta muzejskoj ustanovi. Zaključio je kako postoji monopol zapadnoeuropskog “kustmuzeja” i upitao se koliko zapravo muzej pripada svijetu. On zapaža ambivalentan pristup u ulozi privatnih sponzora, kultura je veoma skupa i ta tema se sve više politizira. Kao posjetitelj ističe da se posjećuju muzeji u kojima se nešto događa, a ne posjećuju se samo izložbe. Muzej jest i posljedica sekularizacije društva u kome se zbiva dekontekstualizacija predmeta koji se zatim rekontekstualiziraju. Belting vidi muzej i kao jednu vrst male mitologije (museion). U procesu globalizacije muzej postaje susjedstvo, dijalog sa svijetom. Do sada su u muzej stizale privilegirane stvari, a muzej je skupo mjesto na kojem se one

čuvaju. Postavlja i pitanje što rade ljudi u muzejima, kako se publika aktivira ili čini pasivnom, kako se biraju popularne teme. Potrebno je izbjeći getoizaciju umjetničke publike, globalno stoji nasuprot lokalnog, u tom smislu i Belting vidi zapadnoeuropsku kulturu kao lokalnu. Muzej treba biti društveno mjesto.

Vrlo zanimljivo bilo je predavanje Rosmarie Beier de Haan, u kojem je povukla paralele između postnacionalnog, transnacionalnog i globalnog. Razmatrajući perspektive povijesnih muzeja, postavlja se pitanje njihove legitimizacije kroz ustanovu i kroz znanost. Navodi da ponovno treba razmišljati o rekatgorizaciji. Nacionalno se u Europi gubi u transnacionalnom, dok bi aktivna globalizacija trebala biti svjetska. Muzej je od 19. stoljeća imao ulogu nacionalnog identiteta, no danas muzej i nacija nemaju više tako puno zajedničkog. Postavlja pitanje o značenju pridjeva *nacionalni* u nazivu muzeja koji mnoge muzejske ustanove još uvijek nose. U istočnoj Europi nacionalni moment još može biti značajan, dok je u Njemačkoj taj naziv zbog zbivanja tijekom 2. svjetskog rata opterećen prošlošću. Beier de Haan smatra da se muzeji trebaju okretati prema budućnosti, a ne prema prošlosti i pri tome je važno znati se dobro orijentirati. Na primjer, “*Europski muzej*” (Bruxelles) usmjerava se prema budućnosti nadrastavši nacionalno. No, postoji li svijest o Europi bez političkih ideologija? čija je to Europa u pitanju? Šesnaest članica Europske unije? Što je s istočnom i južnom Europom? Beier de Haan postavlja pitanje i što znači globalizacija, da li je to “*McDonaldizacija*”? U muzejima diljem svijeta ponavlja se ista priča - prezentacija, inscenacija, jedna te ista tema prikazana na isti način, u vitrini koju samo možemo gledati. Što je s multikulturalnom razmjenom tzv. “*travelling culture*”, koja bi bila primjerena današnjem dobu u kome je mobilitet ljudi znatno veći nego u prijašnjim razdobljima. Uporaba Interneta i novih načina komunikacije koji pružaju raznolike mogućnosti nadgradnje i određivanja prioriteta u muzejima prezentirao je Kim H. Veltman iznoseći primjere kontekstualizacije predmeta i interoperabilnosti konteksta razrađenim sistemom metoda pristupa i novih medija. Velike su mogućnosti prikazivanje različitih rekonstrukcija na CD-u, no kako sve dobre stvari iziskuju puno rada predlaže muzealcima da “*prionu poslu*” (naveo je primjer kako je nekoć indeksacija bila zahtjevan dio poslan no ona je obavljena i sada predstoje novi poslovi). Pri tome prvo treba istražiti mogućnosti, a onda modus kako da se to ostvari. Predstavljeno je i nekoliko projekata koje su kolege iz njemačkih i švicarskih etnografskih muzeja radili u južnim morima, a koji daju uvid u različit pristup prikazivanju kultura koje se razlikuju od europskih. Postavlja se pitanje kako to uspješno učiniti, ne samo predstavljanjem predmeta koji pripadaju kulturi već i atmosferom u muzeju koji se nalazi u Europi ili se pak gradi na jednom od otoka južnih mora. Susreću se tom prilikom s učenjem identiteta, a

neophodna je svijest o tome da tradicija leži pred nama, a ne ispod nas.

Vrlo dobru prezentaciju nove muzejske arhitekture koja jest suvremena, ali izvire iz podneblja u kojem je nastala dao je južnoafrički arhitekt Joseph Noero, koji paralelno radi na projektima u Južnoafričkoj Republici i Sjedinjem Državama. Globalno znači raditi u kontekstu. Postavlja se problem identiteta i kako ga uklopiti u globalni svijet. U osmišljavanju muzejske arhitekture Noero je krenuo od ideje o memoriji koja je vrlo živa u južnoafričkoj tradiciji, a najopipljivije se materijalizira u tzv. "kutijama za pamćenje" koje je zatim upotrijebio kao osnovnu prostornu jedinicu u dizajnu muzeja. Ističe kako se muzeji sve više grade u siromašnim dijelovima grada, gdje živi puno ljudi. Ne vjeruje se više u zgrade i muzej ne smije biti nepristupačno mjesto, već je neophodna povezanost sa zajednicom. Sličan primjer potvrđuju i američka iskustva. Primjer muzeja koji je povijesno mjesto - zgrada u kojoj su živjeli doseljenici pristigli u Ameriku - govori o sličnim nastojanjima kada se prikazuje život imigrantskih zajednica (predstavljen na muzeološkom tečaju u Dubrovniku, svibanj 2000). Predstavljen je kao jedan od "muzeja savjesti" koji na netradicionalan način i uz inventivan rad osoblja osvješćuju prošlost. "Bolna i bliska prošlost", "prošlost susjedstva" teme su koje privlače i stavljaju se u suvremeni socijalni kontekst.

Kao primjer nove funkcionalne muzejske arhitekture predstavljena je *Kunsthalle* u Bregenzu, koju su sudionici simpozija imali prilike razgledati u popodnevnim satima zajedno s izložbom Donalda Judda. Sudionici su posjetili i *Festspielhaus*, a bio je organiziran i posjet St. Gallenu u sklopu kojega smo posjetili poznatu knjižnicu opatije i Povijesni muzej.

Modernizacija bečke Albertine jedan je od zamašnijih projekata koji je predstavio Klaus Albercht Schröder. Uvođenjem novih tehnologija maksimalno se povećala operativnost prilikom baratanja vrijednim umjetninama i time uvelike poboljšala zaštita muzejskih predmeta posebno u depoima. O aktualnoj muzejskoj politici u Austriji govorio je Wilfried Seipel iz Kunsthistorisches muzeja u Beču prezentirajući publici situaciju u različitim regijama i istaknuvši potrebu za udruživanjem muzeja u borbi protiv komercijalizacije muzeja. Simpozij je otvorio brojna pitanja koja muče zapadnoeuropske muzealce u svezi funkcioniranja muzejskih ustanova u općem procesu globalizacije, gdje se pojedina prošla iskustva odbacuju kao opterećujuća. No postoji dilema koja su to nova iskustva koja bi trebala zamijeniti prethodna. Uloga muzeja u zajednici jedno je od ključnih pitanja koje su dotaknuli gotovo svi govornici protiveći se zatvaranju muzeja u "ekskluzivitet", odnosno u bijegu od stvarnih potreba društva vide nesposobnost pojedinih muzeja da se prilagode novom vremenu. Zaključeno je da će se sljedeći simpozij ICOM-a njemačkog govornog područja održati najvjerojatnije u Austriji za tri godine i time prekinuti dugogodišnja praksa da Lindau bude jedini domaćin.

Summary

The Museum as a Global Village – The International Symposium in Lindau, May 18th-21st 2000

Every third year ICOM's national committees from Germany, Austria and Switzerland organise an international symposium in Lindau to deal with a current problem in the field of museums. This year's topic had in its very title "Das Museum als Global Village", namely in the bilingual German and English phrase, pointed out the problem of identity and the position of museums in the process of globalisation on the eve of the 21st century. The symposium opened up numerous questions that face West European museum professionals in connection with the functioning of museum institutions in the general process of globalisation, where individual past experience is being rejected as ballast. However, the dilemma is in selecting the new experience that will replace the previous one. The role of museums in the community is one of the crucial questions that almost every speaker dealt with in opposing the withdrawing of museums to the realm of "exclusivity", the flight from the real needs of society that they see as the inability of individual museums to adapt to new times.